

Факультет журналістики, реклами та видавничої справи
Кафедра періодичної преси та медіаредагування

Силабус навчальної дисципліни

**ДИСКУРС СУЧАСНОЇ ВЕРБАЛЬНОЇ
ТВОРЧОСТІ (ВІД МОДЕРНІЗМУ ДО
ПОСТМОДЕРНІЗМУ)**

Рівень вищої освіти:	Перший (бакалавр)
Галузь знань:	06 Журналістика
Спеціальність:	061 Журналістика
Спеціалізація:	
Освітньо-професійна програма:	Реклама та зв'язки з громадкістю
Семестр, рік навчання:	5 3
Статус дисципліни:	Вибіркова
Обсяг:	3 кредити, 90 год., з яких аудиторних годин – 30: лекції – 16 годин, практичні – 14 годин
День, час, місце:	Відповідно до розкладу
Викладач:	Валентина Борисівна МУСІЙ , доктор філологічних наук, в.о. завідувача кафедри періодичної преси та медіаредагування
Контактна інформація:	v.musii@onu.edu.ua
Робоче місце:	бульвар Французький, 24/26, кафедра періодичної преси та медіаредагування (ауд. 71)
Консультації:	За затвердженим графіком
Передреквізити:	«Історія України та української культури», «Сценарна робота», «Жанрологія реклами та зв'язків з громад кістю»
Постреквізити:	«Медіатехнології», «Медіавплив», «Критичне мислення та текстотворчість»
Мета навчальної дисципліни:	формування уявлень про закономірності розвитку та сучасний стан художньої культури, а також сучасні стратегії її дослідження та популяризації; про місце досліджень у галузі журналістики та соціальних комунікації в системі гуманітарних наук; сприяння процесу набуття слухачами вмінь і навичок практичного застосування отриманих знань у виробничій діяльності, їхній підготовці як висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, що широко ерудовані в галузі інтермедіальних стратегій, володіють фундаментальними навичками мистецької критики, використовують сучасні інформаційні технології.

Завдання навчальної дисципліни:	формування базової культурологічної компетенції, що передбачає засвоєння таких понять, як основні тенденції розвитку і своєрідність процесу розвитку зарубіжної та вітчизняної культури та літератури; вплив філософських систем на проблематику та поетику мистецького твору; зміст естетичних теорій, методів, напрямів, стилів і жанрів літератури, закономірності генезису і функції літератури як складової культури, зміст і форма в літературі, критерій художності, літературний процес, літературний стиль, художній метод в літературі; образ, ідея, тема, поетичний рід, жанр, композиція, художня цілісність твору, поетична мова, ритм, вірш, фоніка в їхньому стильовому значенні
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен <i>знати</i> : – основні етапи розвитку культури ХХ – початку ХХІ ст. – основи та закономірності модерного та постмодерного мислення – специфічні принципи аналізу зарубіжної та української літератури ХХ – початку ХХІ ст. <i>вміти</i> : – опрацьовувати та аналізувати вказані у списку джерела та додаткові з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати – аналізувати запропоновані для вивчення мистецькі тексти – розкривати закономірності літературного процесу в національному вирішенні проблем буття – розрізняти у творчості авторів типові елементи модернізму та постмодернізму, а також індивідуальні досягнення, пов'язані з проблемами національного становлення – оперувати у своїй фаховій діяльності такими поняттями, як от дискурс, мем, тролінг, гонзо, спойлер, гендер, міфопоетика, деканонізація тощо.
Зміст навчальної дисципліни:	Змістовий модуль 1. Зарубіжна культура початку ХХ століття: модернізм Тема 1. ХХ століття як час формування нової системи естетико-художнього мислення і формування різних напрямів, стилів, жанрів. Зміна світоглядних і мистецьких систем. Модернізм як культурологічна категорія та тип творчого світобачення. Художня концепція модернізму. Модернізм і декаданс. Філософсько-естетичні основи декадансу. Авангардистський дискурс як прояв оновлення мови мистецтва. Імпресіонізм у світовому мистецтві: філософська переорієнтація як підґрунтя світосприйняття; слово не тільки називає предмет, але й узагальнює його ознаки. Посилення суб'єктивності творчості. Риси імпресіоністичного дискурсу в творчості <i>М. Пруста</i> («У пошуках втраченого часу»): фрагментарність, уривчастість і недовомовленість оповіді, розрив з класичною нарацією; посилена увага до деталі, найтонших нюансів в характерах; техніка «потoku свідомості». Проблеми мистецтва і ролі митця. Художня система роману, провідні мотиви. Гарольд Блум про вплив М. Пруста на подальший розвиток французької літератури (Беккет, Джойс) у книзі («Західний канон»). Фредерик Бегбедер про Марселя Пруста у книзі «Кращі книги ХХ століття». Активність авангардистських течій у 1910-1920-х роках. <i>А. Бретон</i> – теоретик і митець сюрреалізму. Автоматизм письма як творчий прийом. «Перший маніфест сюрреалізму» А. Бретона – програма нового «надреального мистецтва». Інтуїтивізм і асоціативність письма. Діалог з працями З. Фрейда в романі «Надя». Усвідомлення розуміння Ф. Ніцше стану людини у світі у творах <i>А. Жида</i>. Аналіз письменником наслідків у сучасному світі, де «Бог помер», «волі» у ніцшеанському розумінні цього поняття (роман «Іммораліст»). Перевірка тези Ф. Ніцше про звільнення сильної людини від моральних страждань на прикладі долі героя роману Мішеля, проблема зла, яке приваблює людину, але тільки сильні натури спроможні його прийняти в процесі самоусвідомлення героя. Український імпресіонізм. Показ світу в його мінливості, фіксація миттєвих вражень, ритмізація прози в творчості <i>Михайла Коцюбинського</i>. Змістовий модуль 2. Постмодерна доба в культурі країн світу Тема 2. Теоретики і практики французького екзистенціалізму <i>А. Камю</i> та <i>Ж.П. Сартр</i>. Сучасний екзистенціальний герой в європейській та українській літературі (<i>В. Стус</i>). Естетика та менталітет ХХ століття. Основні

художньо-естетичні та філософські напрями. Людина як об'єкт соціально-філософського аналізу (позитивістські, екзистенціальні, психоаналітичні, теологічні та інші концепції). Намагання осмислити проблеми існування людини, збагнути справжні причини трагічності буття; песимізм, інтуїтивне розуміння реальності, показ граничних ситуацій (боротьба, страждання, смерть).

Ідейно-тематичне та жанрово-стильове розмаїття літератури другої половини ХХ ст. Відкриття абсурду як якості реальності. Художня специфіка та особливості «театру абсурду» у Франції. Художня специфіка та структурні особливості творів: відображення безглуздості людського існування; використання засобів гротеску, шаржу, сатири з метою підкреслити гротескність та бруталність дійсності; умовно-театральне перебільшення; неузгодженість слів та мови персонажів, безглуздість акту комунікації; невизначеність хронотопу (час та місто дії не вказуються); статичність, герметичність дії п'єси, відсутність розвитку дії; нівелювання індивідуальності персонажів; орієнтація на ідеї психоаналізу З. Фрейда та філософії екзистенціалізму; алогічність вчинків дійових осіб; канонічний, анти канонічний та дифузний типи побудови сюжету. Проблема комунікації в п'єсі Е. Йонеско «Лиса співачка». Абсурд людського буття в п'єсі С.Беккета «Чекаючи на Годо». Вплив філософії екзистенціалізму на проблематику та систему персонажів; ідейний контекст п'єс; поведінкова модель Володимира та Естрагона; смислове навантаження образів-символів (Поццо та Лаки).

Два етапи в процесі розвитку екзистенціальної прози ХХ століття: до подій Другої світової війни та після на прикладі романів Ж.-П. Сартра «Нудота» та А. Камю «Чума». Нонконформізм з його тяжінням до людських цінностей як підґрунтя екзистенціалізму. Проблема духовної кризи людини та вибору нею шляху до виходу з кризового стану. Жах, занепокоєння, сум, нудота як ознаки кризи. Два періоди у творчості Ж.-П. Сартра: «дрібнобуржуазний» (за визначенням власне Сартра) та ангажований (заснований на вимозі поєднання індивідуальної свободи та суспільної необхідності та вимозі усвідомлення людини своєї відповідальності). Роман «Нудота» як твір першого періоду. Форма щоденника як свідоцтво абсолютної незалежності свідомості та вчинків героя від автора. Відсутність індивідуалізації Антуана Рокадана, «людини взагалі». Оцінка героєм власної самотності: а) свобода звільняє людину від світу, що викликає нудоту; б) самотність дарує нове почуття власного «я», що було втрачено у процесі розчинення в загальному існуванні; тісний зв'язок теми свободи на теми свідомості, а також проблеми взаємодії біологічного (існування) та індивідуально-неповторного духовного початків в людині. Програмний характер есе «Що таке література?» як свідоцтва змін у філософській та літературній позиції Сартра.

Моральна та філософська система поглядів Альбера Камю. Трактат «Міф про Сізіфа». Ідеї самореалізації людини, протистояння абсурду світу постійною боротьбою за повноту існування. Жанрові особливості роману «Чума», параболічний (притча) початок у творі. Позачасовий та конкретно-історичний характер проблеми зла та насильства: чума як ознака атмосфери вигнання та загрози часів війни та ідеології фашизму, а також як визначення існування у цілому; «Чума» як хроніка стихійного лиха та притча про сучасника у добу абсурду, а хвороба чума як каталізатор духовності людини. Варіативність вибору особистості (Паклю, Тарру, Рамбер). Абсурд і перемога над ним. Образ Рамбера і ідея відповідальності за все, що відбувається у світі.

Поет Василь Стус як головна постать українського руху опору, людина, що не змиралася з неволею та тиранством, автор віршів про Україну, життя і смерть. Твори Валер'яна Підмогильного та Івана Багряного.

Тема 3. Художній синтез: постмодернізм і література «нової реальності» у просторі Європи та України. Витоки постмодерністського мислення у творчості Умберто Еко.

«Новий роман» і його місце в літературі Франції: відмова від принципів реалістичної естетики, концепції логічної впорядкованості світу. Відчуття абсурдності буття, переконання у неможливості раціонального пізнання світу – «випадкового», алогічного, фрагментарного. Домінанта суб'єктивного, ліричні засоби моделювання: метафоричність, асоціативні мотивні відношення, символізація тексту. Знеособлення, деперсоналізація героя у «новому романі». Проблема автора. Наталі Саррот. «Тропізми» як системотворче авторське поняття, що окреслює сферу психічних субстанцій, «я» митця і банальна свідомість «інших». Колізія роману «Золоті плоди». Творча праця, натхнення як естетичний об'єкт, архетипічність ситуацій і образів. Поліфонія.

Умберто Еко – відомий італійський теоретик-семіотик, культуролог, письменник, журналіст. Думки про факт, домисел та вимисел у художньому творі, вигаданий та реальний світи, процес читання як пошук сенсу, та результати намагання «прожити життя, як роман» у «Шості прогулянках в літературних лісах» (*Six Walks in the Fictional Woods*, 1994). Пародія, іронія, філософський аналіз, інтелектуальна гра як засоби вираження авторського бачення моделі світу. Ознаки детективного жанру, жанру історичного роману. Філологічна проблематика твору: категорія сміху, сміхової культури як складових творчості, свободи, відкритості. Образ бібліотеки-лабіринту в романі, текст якого являє собою нашарування, палімпсест. Семіотична проблематика роману про слово та людину. Декларування принципу деструкції норм класичної поетики.

Тема 4. Постмодерна гіперреальність Ж. Бодріара і романи Ф. Бегбедера («Французький роман») та М. Уельбека («Карта і територія»): розчинення кордонів між елітарною та масовою літературою. Постмодерна гра в творах української літератури. Німецький постмодерний роман. Постмодерністська стилістика роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці». Особливості художнього часу і простору в романі. Стильові коди Гюго, Золя, Т.Манна, Шаміссо, Новаліса, Гофмана в структурі роману, їх іронічні переосмислення, творення нових асоціативно-семантичних структур. Неоміфологічна природа образу головного героя – Жана Батиста Гренуя, синтез рис Квазімодо, Цахеса, Генріха фон Офтендингера та інших літературних героїв як засіб моделювання індивідуалістичного типу свідомості у його динаміці. Моделююча функція одоризмів. Двохваріантність прочитання роману (детектив про маніяка-вбивцю та елітарний твір, збагачений соціальними, філософськими та літературними кодами) як свідок його приналежності постмодернізму. Англійська постмодерна література. Теза про множинність варіацій дійсності та вмирання автора в художніх творах Пітера Акройда («Чаттертон», «Журнал Віктора Франкенштейна»). Метажанрова природа творів Джуліана Барнса, поєднання фікшн та нон-фікшн художніх стратегій письменником.

Постмодернізм як світоглядно-мистецький напрям, для якого характерні розчарування у спробах покращити світ, віднайти сенс у будь-чому, відкидання авторитетів, поєднання різних, часто протилежних філософських систем та ідеологій; гра зі словом, інтертекстуальність (приховане та явне використання чужих текстів), зміщення часу і простору, багатозначність, парадоксальність, карнавальність, іронічність, відкритість тексту, ефект відсутності автора. Головна проблема постмодерну розглядається в аспекті ненормальності (шизофренічності) навколишнього світу, що, у свою чергу, формує й подібну людину.

Жанрові особливості роману Василя Шкляра «Ключ» - поєднання рис готичного, детективного жанрів, а також роману про кохання, соціального роману. Композиція роману. Роль суб'єктної форми оповіді. Перегук думок героя з тезою Ж.-П.Сартра про свободу і в'язницю. Мотив двійництва в романі (доля героя, Андрія Крайнього та зниклого митця Олеся Остапчука). Постмодерна відкритість фіналу роману «Ключ», її обумовленість діалогічністю твору, коли процес рецепції твору продовжується за межами останньої сторінки твору. «Лексикон інтимних міст. Довільний посібник з геопоетики та космополітики» Ю. Андруховича як постмодерний роман-подорож. Символіка назви, художня цілісність «Месопотамії» С. Жадана, кохання і смерть як провідні сюжетні мотиви, що поєднують першу (прозову) і другу (вірші Жадана) частини книги, а також всі оповідання-частини першої частини; символіка імен героїв кожного з оповідань прозової частини книги (Лука, Ромео, Матвій...). Постмодерна гра із пластами часу в книзі жадана (сучасний Харків та давнє Дворіччя).

Тема 5. «Магічний реалізм» як естетична концепція латиноамериканської літератури ХХ століття. Міф і дійсність в романі Г.Гарсія Маркеса «Сто років самотності». Іронія як головна складова стилю роману, яка поєднує трагедію і фарс, факт і вимисел, високу поезію та низьку прозу, логіку та абсурд; сміховий характер іронії. Синтез мрії та дійсності, фантазії та реальності, книжної культури та буденності буття в романі. Принцип зображення персонажів в романі, який полягає у тому, що більшість з них виявляє здатність до абсолютно протилежних дій (коли, наприклад, добра людина Аполинар Москоте розв'язує криваву війну). Образ Мелькіадеса в романі як літописець, людина, яка призначена розповісти майбутнім поколінням про історію роду, двійник автора. Сучасне звучання роману про тирана «Осінь Патріарха».

Химерна проза 1970-1980-х років як напрям в українській прозі, генетично пов'язаний із латино-американським магичним реалізмом, що характеризується поєднанням реального та містичного, фантастичного, а також засобів іронії, гротеску з

	фольклорними та міфопоетичними елементами. Творчість <i>Валерія Шевчука</i>, його роман «Дім на горі» та повість «Мор». Тема 6. «Нова реальність» у мультикультурному романі <i>К. Ішігуро</i>. Мультикультуралізм як явище суспільного життя, яке полягає в співіснуванні у рамках одного суспільства багатьох культур. Поєднання культурних традицій, стилів як західної так і східної культур у творчості японця Ішігуро, який у п'ятирічному віці опинився в Британії. Втілення пам'яті про власну національну приналежність в романі «Художник хиткого світу», дія якого відбувається в Японії. Тема відповідальності генерації перед майбутніми поколіннями за події Другої світової війни, а також розуміння кожним з поколінь минулого. Значення суб'єктної форми оповіді в романі, Мацуї Оно як ненадійний оповідач в романі. Актуальність постанови проблеми протистояння часу та пам'яті в романах <i>Патріка Модіано</i> «Нічна трава» та <i>Кадзуо Ішігуро</i> «Похований велетень».
Методи навчання:	Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, евристична бесіда, інструктаж
Рекомендована література:	Основна: <i>Абабіна Н.В.</i> Література і синергетика: Навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2020. 152 с. <i>Біла А.</i> Символізм. Сюрреалізм. Футуризм. Київ: Темпора, 2010. 208 с.. <i>Висоцька Н.О.</i> Концепція мультикультуралізму як чинник розвитку літератури США кінця XX – початку XXI століть: навчальний посібник. Київ: Вид.центр КНЛУ, 2012. 105 с. <i>Гос Ф.</i> Як працює класичне оповідання. Глибока: Твоя Підпільна Гуманітарка, 2021. 304 с. <i>Гундорова Т.</i> Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2013. 548 с. <i>Гундорова Т.Н.</i> Модернізм після модерну: інші модернізми у західноєвропейській літературі першої половини XX століття. Київ, 2014. URL: https://www.academia.edu/5098737 <i>Історія зарубіжної літератури (Дискурс сучасної західноєвропейської та української літератури)</i> [Електронний ресурс]: електрон. метод. рек. до практ. занять та самост. роботи для здобувачів першого (бакалавр) рівня вищ. освіти спец. 035 Філологія, спеціалізації 035.055 Ром. мови та літ. (пер. включно), перша – фр. / уклад. В.Б.Мусій. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2024. 54 с. URL: https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/39103 <i>Кобчинська О.</i> Полікультурний вимір франкофонної прози другої половини XX – початку XXI ст.: концепти і постаті: навчальний посібник. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. 158 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1dgY9cGglxN9JWN.. <i>Кобчинська О., Канова Г.</i> Тенденції розвитку світового літературного процесу: методичні рекомендації із навчальної дисципліни. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. 53 с. <i>Ніколенко О.М.</i> Основні тенденції розвитку прози XX століття: Навч.посібник. Полтава: АСМІ, 2010. 200 с. (Загальна характеристика розвитку літератури XX століття. С.5 – 26; Марсель Пруст. С.76 – 90). http://elcat.pnpu.edu.ua/docs <i>Помазан І.О.</i> Література XX століття. Харків: Видавництво НУА, 2016. 263 с. URL: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_IZL_RP-3_Pidruchnil_XX_st.pdf Додаткова <i>Мусій В.Б.</i> Феномен двійництва в світовій літературі крізь призму міфопоетики: монографія. Одеса: Видавець С.Л. Назарчук, 2024. 136 с. (7,9 др.арк.). ISBN 978-617-7883-35-6 <i>Мусій В.Б.</i> Роман Кадзуо Ішігуро «Похований велетень» в контексті опозиції «час – пам'ять» в сучасній мета модерністській літературі. <i>Вісник науки та освіти серії філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія.</i> 2024. № 1 (19). С.343 – 356. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-343-356 <i>Мусій В.Б.</i> Система семантичних опозицій в сучасній антиутопії (роман Крістіни Далчер «Голос»). <i>Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»).</i> Київ, 2024. № 2 (20). С.247 – 260. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-247-260

	<i>Парамбуль І. «Нудота» як спосіб існування людини у творах Валер'яна Підмогильного та Жана-Поля Сартра. Вісник Львівського університету. Серія філос. -політолог. Студії. 2018. Вип.20. С.73 – 78.</i> <i>Сабадаш Ю.С. Умберто Еко: гуманізм культуротворчих ідей: Монографія. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2012. 156 с.</i> <i>Саєнко В. Українська література ХХ ст.: діапазони творчих голосів і мистецьких відкриттів. Вибрані праці. Львів: ЛА «Піраміда», 2016. 870 с.</i> <i>Фока М.В. Природа магічного у творчості Г.Гарсія Маркеса. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2017. № 26. Т.1. С.116 – 119.</i>
Оцінювання:	Поточний і періодичний контроль: усне опитування, оцінювання активності на семінарі, оцінювання виконання студентами завдань для самостійної роботи у тому числі й виконання ними презентацій за окремими темами. Підсумковий контроль: залік Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.
ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»): Відвідування занять Регуляція пропусків	Відвідування семінарських занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Порядок та умови навчання регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І.Мечникова» (poloz-org-osvit-process_2022.pdf).
Дедлайни та перескладання	Слід дотримуватися запропонованих у розкладі термінів складання сесії.
Політика академічної доброчесності	Регламентується «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова» (polozhennyaantiplagiat-2021.pdf (onu.edu.ua))
Використання електронних пристроїв на занятті	Під час занять не дозволяється користуватися мобільними телефонами, які попередньо мають бути переведені у беззвучний режим. Електронні пристрої використовуються лише за умов наявності відповідної вимоги в навчальному завданні.
Комунікація	Всі робочі оголошення або надсилаються через старосту академгрупи на електронну пошту або Google-клас, або Telegram. Студенти мають регулярно перевіряти повідомлення і вчасно на них реагувати.